

## پیامدهای یک برخورد تبعیض‌آمیز

در این یادداشت قصد داریم، به‌طور خلاصه به بررسی آمار و اطلاعات دانشجویان مهاجر شهریه‌پرداز دوره روزانه که از طریق کنکور وارد دانشگاه‌های کشور می‌شوند و شیوه پذیرش آنها بپردازیم. دانشجویان غیرایرانی شاغل به تحصیل در دانشگاه‌های کشور یا بورسیه هستند یا شهریه‌پرداز. <br#۴۷>

به گزارش سایت خبری پرسون، ناهید صادقی پژوهشگر برنامه آفاق در یادداشتی نوشت: دانشجویان غیرایرانی شهریه‌پرداز نیز به دو دسته تقسیم می‌شوند. یک‌دسته دانشجویانی هستند که مهاجرند (از خانواده مهاجر در ایران به دنیا آمده یا در کودکی به ایران آمده‌اند)، در اینجا مدرسه رفته‌اند، سپس کنکور داده و وارد دانشگاه شده‌اند. دسته دیگر دانشجویان غیرایرانی از طریق دانشگاه‌ها به‌صورت مستقیم پذیرش و وارد دانشگاه می‌شوند.

دانشجویان مهاجر مقیم ایران که از طریق کنکور سراسری وارد دانشگاه‌های ایران می‌شوند، اغلب از خانواده‌های افغانستانی و عراقی هستند که به دلیل شرایط نامساعد و ناآرام ناشی از جنگ در کشورشان به ایران پناه آورده‌اند. این خانواده‌ها عمدتاً چند دهه است که ساکن ایران هستند و فرزندان و نسل‌های بعدی آنها در اینجا متولد شده‌اند. آنان ایران را به‌عنوان خانه دوم خود انتخاب کرده‌اند و زندگی در اینجا را بخشی از هویت خود می‌دانند. این افراد با جامعه و فرهنگ این سرزمین سازگار شده‌اند، بنابراین فرزندان‌شان به شیوه ایرانی، از آموزش ابتدایی تا آموزش عالی تحصیل می‌کنند و با کنکور سراسری وارد دانشگاه‌ها می‌شوند. در سال‌های اخیر، تحصیلات دانشگاهی در بین این مهاجران با افزایش متقاضی همراه بوده و تعداد دانشجویان مهاجر سال‌به‌سال در حال افزایش بوده است.

آیین‌نامه‌های مربوط به دانشجویان مهاجر در ایران

طبق آمار سازمان سنجش، سالانه حدود ۳ هزار و ۵۰۰ نفر از مهاجرانی که در کنکور سراسری شرکت کرده‌اند، در دانشگاه‌ها پذیرفته می‌شوند که البته حدود ۸۰۰ نفر از آنها پذیرفته‌شدگان دوره روزانه هستند. تمامی این افراد، چه در دوره روزانه مشغول تحصیل باشند و چه در دوره شبانه، ملزم به پرداخت شهریه هستند. میزان شهریه پرداختی دانشجویان مهاجر دوره روزانه، طبق بخشنامه‌های موجود، حداکثر ۸۰ درصد دوره شهریه شبانه است. این موضوع باعث ایجاد احساس تبعیض در ذهن دانشجویان برتر و نخبگان مهاجر شده است؛ چرا که این افراد با شرایط برابر با ایرانیان و با کنکور سراسری وارد دانشگاه‌ها می‌شوند و در کنار آنها تحصیل می‌کنند، اما برخلاف دانشجویان ایرانی باید شهریه بپردازند.

حضور دانش‌آموزان مهاجر در مدارس ایران طی چند دهه گذشته و در پی آن، تقاضای آنها برای ورود به دانشگاه‌ها، موضوع نحوه ارائه خدمات آموزشی به این دانشجویان را برای سازمان امور دانشجویان، به‌عنوان متولی امور دانشجویان غیرایرانی در کشور به مساله تبدیل کرده است. در راستای مدیریت این موضوع، قوانین و مصوباتی در طول ۲۵ سال اخیر تدوین شده است. براساس اولین مصوبه که در سال ۱۳۷۷ تنظیم شده است، دانشجویان موظف بوده‌اند کل شهریه را پرداخت کنند.

این شیوه تا ۱۰ سال به همین صورت بود و تا سال ۱۳۸۷ متقاضیان کارشناسی ارشد و بعد در سال ۱۳۸۸ متقاضیان کارشناسی از کلیه اتباع در ایران (افغانستانی و عراقی) حق شرکت در آزمون سراسری را نداشتند. یک‌سال بعد در سال ۱۳۸۹ به‌طورکلی رویکرد وزارت علوم به اتباع شرکت‌کننده تغییر کرد و تغییراتی در قوانین پذیرش شرکت‌کنندگان صورت گرفت؛ ازجمله: حذف شدن شرط معدل و محدود شدن مدت مجاز تحصیل و تسهیل در انتخاب رشته و محل تحصیل. در حال حاضر نیز براساس آخرین مصوبه موجود در نظام آموزش عالی کشور، دانشجویان روزانه مهاجر، موظف به پرداخت شهریه تحصیلی طبق مصوبات هیأت امنای دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری حداکثر تا ۸۰ درصد شهریه دوره نوبت دوم (شبانه) هستند (دفترچه آزمون سراسری سازمان سنجش، ۱۴۰۰).

با وجود این تغییرات، هنوز سیاست‌های موجود و قوانین برخورد با این دانشجویان تبعیض‌آمیز است و باعث اثرات منفی در نظام علمی کشور می‌شود و به‌جای استفاده از ظرفیت‌های این نخبگان در راستای تعالی بیشتر کشور، سبب از دست رفتن ظرفیت آنها می‌شود. بنابراین اینکه این مساله از کجا نشأت می‌گیرد و این سیاست چه پیامدهایی می‌تواند داشته باشد، باید مورد تامل بیشتری قرار گیرد.

خلاصه‌ای از آمار دانشجویان مهاجر شهریه‌پرداز در ایران

در ادامه برای شناخت بهتر وضعیت دانشجویان مهاجر در ایران، به بررسی مختصری از آمارهای موجود از تعداد شرکت‌کنندگان مهاجر در آزمون سراسری، پذیرفته‌شدگان، جنسیت و مقطع تحصیلی آنان در پنج سال اخیر می‌پردازیم.

طبق آمار و اطلاعات سازمان سنجش، تعداد شرکت‌کنندگان زن و مرد در سال ۱۳۹۶ به ترتیب حدود ۶ هزار و ۴ هزار نفر بوده که این تعداد در سال ۱۳۹۸ در مجموع به حدود ۱۲ هزار نفر و به اوج خود رسیده است. در سال ۱۴۰۰ دومرتبه تعداد داوطلبان به حدود ۱۰ هزار نفر کاهش یافته است. نسبت جنسیتی در طول این پنج سال به‌طور میانگین حدود ۶۲ درصد برای زنان و ۳۸ درصد برای مردان است.

براساس نمودار یک، بیشترین متقاضیان از بین دانشجویان مهاجر برای دوره کارشناسی هستند که در سال ۱۳۹۵ این تعداد ۶ هزار و ۲۹۱ نفر بوده و در

سال ۱۳۹۸ به بیش از ۱۰هزار نفر رسیده و در سال ۱۴۰۰ این تعداد به ۷هزار و ۸۴۷ نفر کاهش داشته است، اما همواره بیش از ۸۰درصد داوطلبان مقیم غیرایرانی در کنکور دوره کارشناسی شرکت کرده‌اند. در مرتبه بعدی، تعداد شرکت‌کنندگان در مقطع کارشناسی ارشد، سپس داوطلبان دوره کاردانی بوده‌اند و در نهایت تعداد بسیار کمی (زیر ۱۰۰نفر) شرکت‌کننده از اتباع در مقطع دکتری در پنج سال گذشته در آزمون سراسری ثبت‌نام کرده‌اند.

براساس نمودار ۲، بالاترین میزان پذیرفته‌شدگان مهاجر مربوط به سال ۱۳۹۶ است و همان‌طور که از آمار داوطلبان انتظار می‌رود، بیشتر پذیرفته‌شدگان مربوط به دوره کارشناسی هستند. تعداد پذیرفته‌شدگان در سال ۱۳۹۹ در مقطع کارشناسی که بیشترین متقاضیان در بین دانشجویان اتباع را دارد، با کاهش قابل‌توجهی همراه بوده که در سال ۱۴۰۰ این تعداد مجدداً افزایش یافته و به ۲هزار و ۵۸۹ نفر رسیده است. نسبت جنسیتی پذیرفته‌شدگان نیز با توجه به نسبت داوطلبان، به‌طور میانگین ۴۰ به ۶۰ به نفع زنان است.

منبع: دنیای اقتصاد